

Svět jako „fenomén“?

Patočka ve svých rukopisných *Studiích k pojmu světa* (Fenomen. spisy III/1, s. 81 i jinde) píše beze všech pochybností o „světě“ jako nejdůležitějším fenoménu. Říká, že to není „nic docela jednoduchého“ a zdůrazňuje, že „charakterizovat jej znamená explikovat jej“ (dtto). (Nechám pro tento cíl zcela stranou, jak tomu je u Husserla.) Po mém soudu (a v mém pojetí) svět především není úkaz, neboť se jakožto takový nikdy a nikde neukazuje – ukazují se vždy jen jednotlivosti a jejich užší nebo širší kontexty, souvislosti, okolnosti atd. Pojem světa musí být ergo nasouzen, nemůže být odvozen ani z úkazů, ani z jednotlivých jevů (které jsou ostatně vždy také naším dílem). Kromě toho je třeba uvést, že pro Patočku platí, že „Původní svět je tedy svět prožívání, můj svět.“ (dtto) Ovšem co vlastně považujeme za „původní“? Svět prožívání přece nemůže být považován za původní, neboť samo prožívání je nepochybně původnější než „svět prožívání“, vůbec než cokoli, co můžeme prožívat. A co to je vlastně to prožívání? Můžeme za prožívání uznat něco, čeho si nejsme vědomi? Pokud nikoli, neuznáváme ergo nic než vědomí. Pokud ano, pak musíme vzít na vědomí, že bytostným určením (!) každého vědomí (event. každého aktu vědomí) je vědomí něčeho, co samo není vědomím, a že každé myšlení (a každý akt myšlenkový) je vždy myšlením něčeho, co není součástí ani složkou samotného myšlení – a k tomu nezbyvá než dodat: a co také nelze jednoduše (a vždy) prohlásit za produkt myšlení či myšlenkového aktu. Aplikováno na „svět“: svět prožívaný je něco jiného než ono prožívání samo, i když by šlo eventuelně o prožívání světa (což ovšem po mém soudu není možné, zejména pak nikoli jako něco „původního“). Má-li jakýkoli prožívaný svět (či prožitek světa) mít vůbec smysl, musíme „předpokládat“, tj. hypostazovat něco jako svět (a to je myšlenkové práce!), tj. musíme mít nějaké povědomí, nějakou představ (?), nějakou myšlenku „světa“, na kterou pak reagujeme svým prožíváním (o němž pak chybně usoudíme, že kde o prožívání světa nebo o prožívaný svět).

(Písek, 150108-1.)